

KAPITTEL 8

Fotografi som medvirkningsverktøy

Karoline Hjorth

Kunstner

Ethvert prosjekt som omhandler mennesker og som samtidig involverer et kamera, uavhengig om det dreier seg om forskning, kunst eller dagspresse; formes av relasjonen mellom fotografen og den eller de som fotograferes. Å ha et kamera dinglende rundt halsen er også en effektiv måte å bryte isen på, og åpner for å stille spørsmål og interagere med fremmede mennesker på en måte man sjelden får mulighet til, gjerne på tvers av alder, klasse, kjønn og status. Dette har naturlig nok også formet både innholdet og utvalget av bildene i dette kapittelet. Bildeserien er satt sammen av en serie iscenesatte portretter og observerende dokumentasjonsbilder fotografert av medvirkende ungdommer og undertegnede feltfotograf, som del av forskningsprosjektene *Et sted å være ung* (UngHus), *UngPlan* og *Alternative byrom: Unges medvirkning* i perioden 2016–20. Portrettene er et resultat av tilrettelagte fotoverksteder hvor ungdommene intervjuet hverandre om tanker rundt identitet og sted-stilhørighet, som videre dannet utgangspunkt for skulpturelle kostymer basert på essensen av intervjufunnene. De mer dokumentariske bildene er tatt både ute i felt og i klasseromssituasjoner. Felles for de ulike bildene er at ungdommene fikk et lynkurs i håndtering av profesjonelt digitalt speilreflekskamera, før de selv gikk ut i felt og bestemte sted, form, bakgrunn, lyssetting og uttrykk i bildene. I etterkant av fotoseansen var de

Sitering: Hjorth, K. (2021). Fotografi som medvirkningsverktøy. I A. L. Hagen & B. Andersen (Red.), *Ung medvirkning: Kreativitet og konflikt i planlegging* (Kap. 8, s. 173–195). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.150.ch8>
Lisens: CC BY-NC-ND 4.0

med og valgte ut bildene de var mest fornøyde med, før de kuraterte sin egen utstilling gjennom plassering og sammensetning av bilder som formidlet et bestemt uttrykk. Videre deltok de i montering, promotering og presentasjon av arbeidene sine for publikum i sitt nærmiljø, med blant annet daværende varaordfører i Oslo, Kamzy Gunaratnam, og byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen, som inviterte gjester.

En slik prosess inviterer til en potpurri av refleksjoner rundt fotografiet som medvirkningsverktøy. Å fotografere og det å la seg bli fotografert er alltid en forhandling om maktrelasjoner og hvilke av disse aktørene som innehar definisjonsmakten over et øyeblikk, en blikkveksling, en gest, en handling eller en interaksjon. Uavhengig av denne balansen, vil ett enkeltstående fotografi eller en sammensatt serie fotografier alltid uttrykke en subjektiv dokumentasjon som videre tolkes – frivillig eller ufrivillig – og videreformidles i en kontekst. Den eller de som fotograferes har mer eller mindre påvirkning over hvordan de blir fremstilt eller velger å fremstille seg selv, og ikke minst hvordan bildet vil bli benyttet og hva det vil representere – og slik også i hvilken grad de som er avbildet eier definisjonsmakten til det som blir formidlet.¹ I dette tilfellet er det også interessant å undersøke i hvilken grad intensjonen, å benytte fotografi som metode for å bidra til å øke barn og unges medvirkningsrom i deres nærmiljø, gir utslag i handlingsrettede, synlige og merkbare tiltak som er identifiserbare for ungdommene selv.

Å bidra som fotograf inn i forskningsprosjekter byr ofte på et dilemma mellom å innfri målsetningen om å dokumentere og observere så nøytralt som mulig for at resultatet kan benyttes som data, og samtidig unngå at bildematerialet reduseres til et bibliotek av «illustrasjoner» eller «skrytealbum» som prosjektets ulike involverte aktører kan benytte seg av; Facebook-siden til en videregående skole som sliter med søkertall eller lave karaktersnitt, årsrapporter som behøver å «sprites opp», forskningsresultater som bevisst eller ubevisst visuelt underbygges, søknader om finansiering eller informasjonsbrosjyrer fra kommuner som forsterkes.

¹ Ungdommene som er avbildet har gitt tillatelse til bruk av bildene.

Å representere Arbeidsforskningsinstituttet ved Oslomet – storbyuniversitetet som kunstfotograf i en klasseromssituasjon, ute i felt eller på en fritidsklubb sammen med lærere, ungdomsarbeidere, bydelsrepresentanter, forskere og ungdommer gjennom et 24–70 mm kame-raobjektiv, legger til grunn noen andre premisser og utfordringer sammenliknet med en forsker. Det er beslektede metoder, men måten man erfarer opplevelsen på gjør gjerne at fotografen observerer fragmenter av flere samtaler, blikkvekslinger, kroppsspråk og samhandlinger som til sammen danner et erfaringsgrunnlag, mens forskeren i større grad deltar i og observerer utvalgte samtaler og tilhørende samspill i sin helhet. Fotografen skildrer på denne måten ulike vinklinger av interaksjonene som foregår mellom elev-lærer/ungdomsarbeider, elev-bydelsrepresentant, elev-antropolog og kanskje også alle disse vs. fotografen.

Dilemmaene skissert over er til stede i samtlige av fotografiene i dette kapitlet, men verdien av definisjonsmakten ungdommene utstyres med ved at de selv trykker på avløserknappen, sørger for tillatelse av den de fotograferer, velger tid, sted, komposisjon, lyssetting, innhold, vinkling, format, perspektiv, om de som blir fotografert får mulighetene til å bestemme om de vil gjenkjennes eller ei, om de vil posere eller ei, om de vil konfrontere kamera eller la seg bli fotografert uten å møte blikket – bidrar til et fundament som gjør fotografi til et potensielt kraftfullt medvirkningsverktøy. En bevisstgjøring av disse dilemmaene og tilhørende mulighetsrom har vært min hovedoppgave i samhandlingen med ungdommene i disse prosjektene, med en målsetning om å styrke deres følelse av medvirkning og innflytelse på egne liv. Det gjelder både i konstruksjonen av et fotografi og makten som ligger i det – og det mer elementære som handler om å ta imot og forvalte ansvaret som fotograf, mestring av det tekniske og tilliten til å bestemme og skape noe man må stå inne for, som i siste ledd vil kunne gi påvirkningsmakt og et reelt medvirkningsrom.

Birthe. Foto: ©Tina Huynh.

Jeg valgte å vise meg i bildet ved å være rundt det jeg bryr meg om. Ved å velge å stå i naturen hvor jeg føler meg hjemme, og å stå helt vanlig. Jeg valgte også å ha med meg en av hundene mine, fordi jeg har hatt og vokst opp med hund hele livet. De er en stor del av meg, og de er også familie, og jeg ville vise at en stor del av meg er de som jeg har rundt meg, altså familie og venner. Jeg hadde også malerkoster i hånda, fordi jeg vokste opp i et veldig kunstnerisk miljø, og det er derfor også en stor del av meg, det å lage kunst og uttrykke seg gjennom det. Dette er noe jeg synes er viktig. Derfor hadde jeg bare på meg vanlige klær, for jeg synes også det er en fin måte å uttrykke seg på, gjennom mote og klær man bruker hver dag. Jeg ville vise hvem jeg er, og det synes jeg at jeg fikk til på en bra måte.

Yunus. Foto: ©Johannes Modalsli.

Det gule håret er inspirert av Naruto. Naruto er en karakter fra en japansk tv-serie (anime). I den serien så løper alle sammen på en veldig uvanlig måte. De holder begge hendene oppe mens de strekker dem bakover. Ryggen er bøyd litt ned. Jeg valgte å gjøre det sånn fordi jeg synes det er gøy og morsomt.

Zamzam. Selvportrett. Foto: ©Zamzam Abshir Ali.

Jeg valgte å ha på meg en legedrakt, og i hånden har jeg et hjerte. Det var ganske kult. Bildet er tatt ute i naturen fordi leger normalt er mye inne. Dette bildet forteller mye om meg og hva jeg drømmer mest om.

Sarah. Selvportrett. Foto: ©Sarah Afrah F. Jensen.

Med bildet vil jeg vise forskjellige sider av meg selv. Vi mennesker er flinke til å dømme hverandre, før vi vet hvem personen er. En person kan ha flere sider enn det man ser ved første blick. En person er ikke bare en ting, vi har forskjellige sider. Selv om man ser afrikansk ut, betyr det ikke at det er det man er, eller at det er det man identifiserer seg som. Du kan ha vokst opp i en helt annen kultur. Jeg er fra forskjellige steder, og har forskjellige kulturer i livet mitt.

Doruntina. Foto: ©Naima Mohamude Galmadobe.

Kuratering, montering og dokumentering før utstillingsåpning og mottagelse av daværende varaordfører i Oslo, Kamzy Gunaratnam i foajéen til Hersleb VGS, mars 2017. Foto: ©Karoline Hjorth.

Feltarbeid, broderiworkshop, portrettverksted og kulinarisk innovasjon på Skullerud.
Foto: ©Karoline Hjorth.

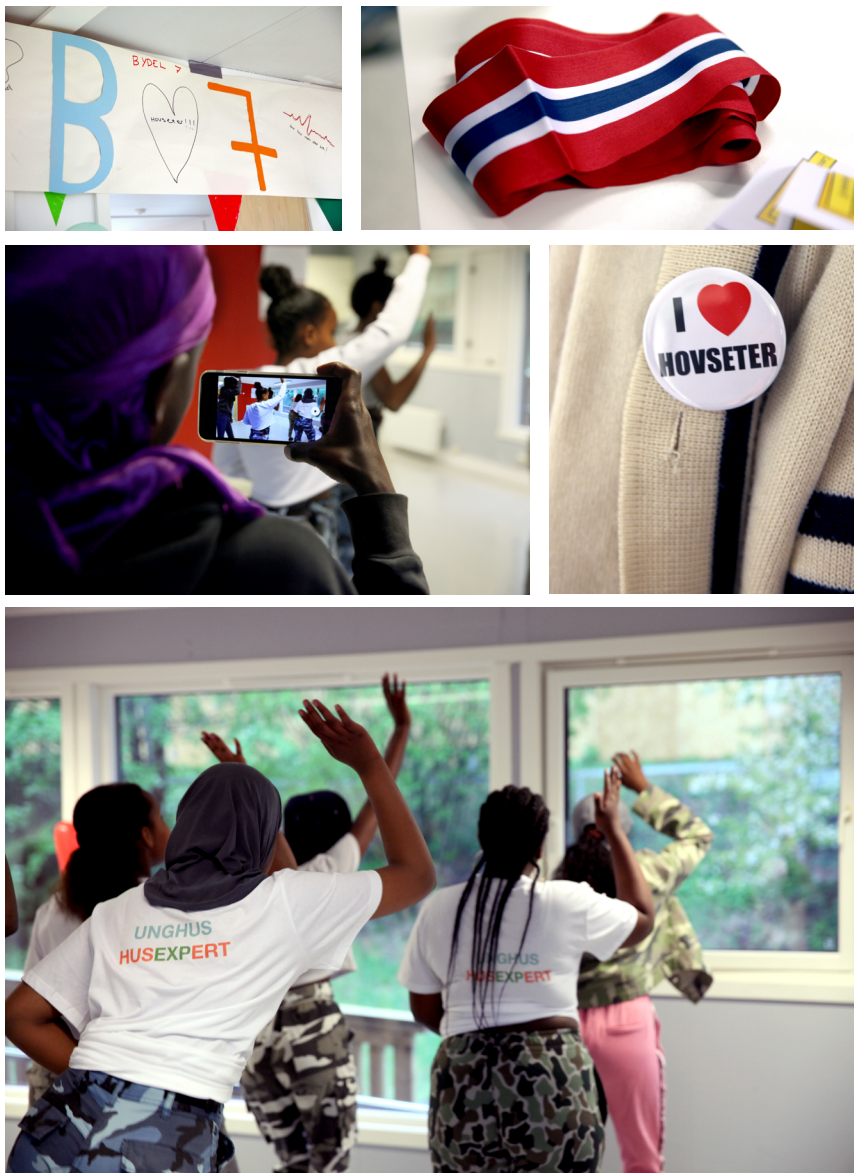
Hafid og Abdi prepper til fotoshoot. Foto: ©Karoline Hjorth.

Hafid. Foto: ©Mohammed Abdi Hassan.

Abdi. Foto: ©Abdelhafid Bozzam.

Åpningsfest på B7, Hovseter i Bydel Vestre Aker, mai 2019. Foto: ©Karoline Hjorth.

Til venstre, utarbeiding av intervjuguide, elever ved Lofsrud skole på Mortensrud. Foto: Karoline Hjorth. Øverst til høyre, fotografisk feltarbeid i nærområdet til Lofsrud skole. Foto: Clara Sophie Otterbein. Nederst til høyre, fotografisk feltarbeid i nærområdet til Lofsrud skole. Foto: ©Hans Fredrik Sirevåg Jensen.

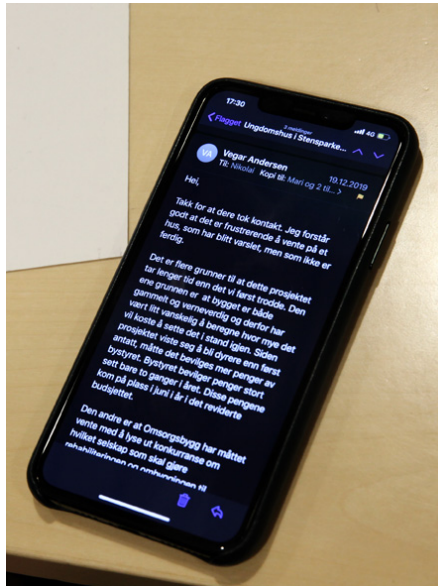
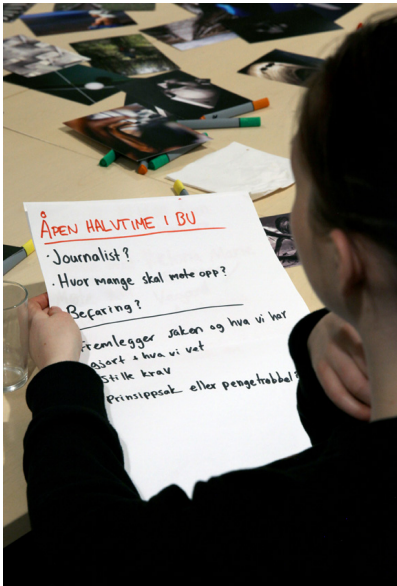
Beboere på Mortensrud intervjues om sitt nærmiljø. Foto: ©Aliha Abbas.

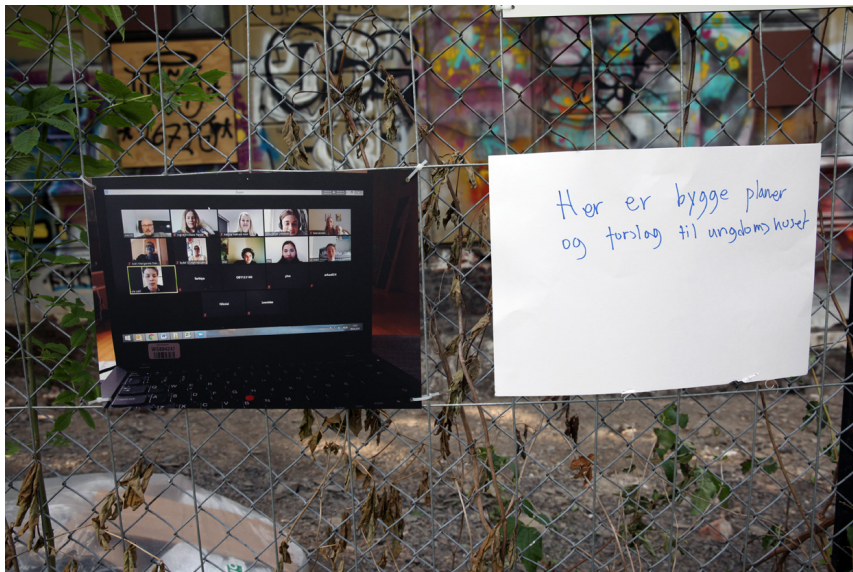
Øverst, presentasjon av feltarbeid og ideer for fremtidige Mortensrud. Foto: Hans Fredrik Sirevåg Jensen. Midten til høyre, siste forberedelser for besøk av Byråd for oppvekst og miljø i Oslo kommune. Foto: Hans Fredrik Sirevåg Jensen. Nederst til høyre, byråden presenteres for planer og konfronteres med spørsmål og krav til handling. Foto: Hans Fredrik Sirevåg Jensen. Nederst til venstre, debriefing i solsteik. Foto: ©Karoline Hjorth.

Huset i Stensparken. Foto: ©Karoline Hjorth.

Ung Ambassadør i bydel St. Hanshaugen legger strategier for fortgang i byggeprosessen til huset i Stensparke. Foto: ©Karoline Hjorth.

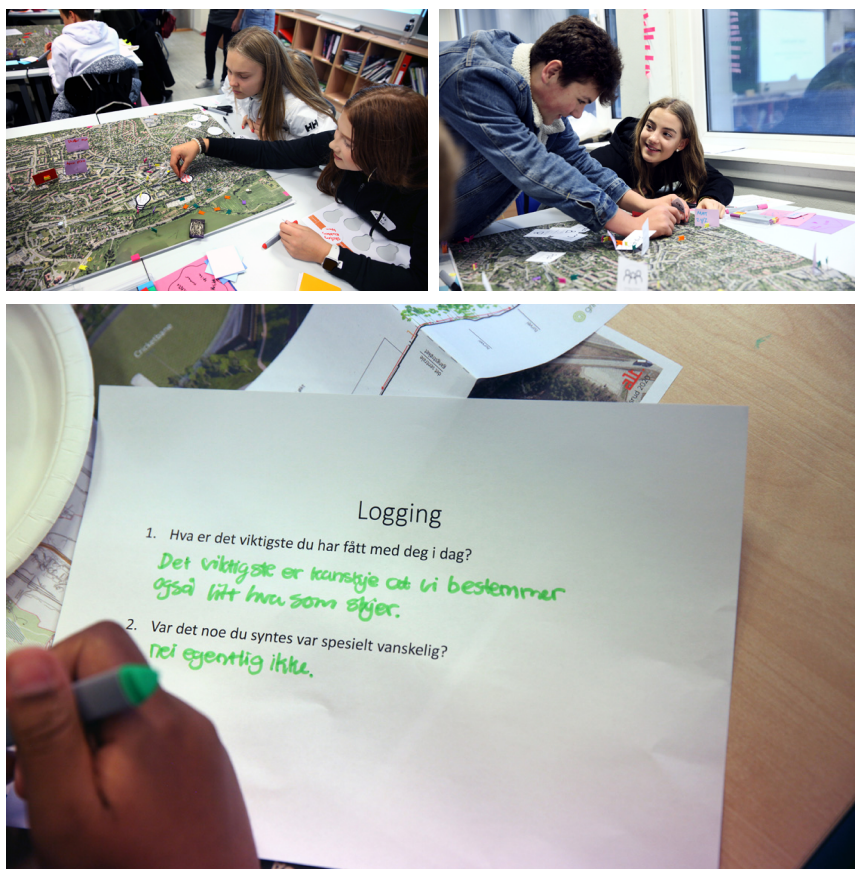
Kuratering og montering av utstilling utenfor ungdomshuset i Stensparken, som fortsatt er en byggeplass, juni 2020. Foto: ©Karoline Hjorth.

Bandet «Sånn Passe» og potensielle fremtidige brukere av ungdomshuset i Stensparken.
Foto: ©Karoline Hjorth.

Splotting, feltarbeid og intervju med beboere på Hauketo. Foto: ©Karoline Hjorth.

Kartlegging av området på Oppsal. Foto: ©Karoline Hjorth.

